ساڻيھ جي سِڪ

سکيا جي حاصلات

تحرير جي حاصل مطلب، لفظي، فڪري ۽ فني خوبين کان آگاھ ٿي سگھي. تحرير جي مرڪزي خيال، نُڪتي يا تصور تائين پھچي سگھي. حوالن بابت ڄاڻي ان جي سمجھاڻي ڏئي سگھي. ڪنھن بہ ادبي، علمي يا صحافتي موضوع تي پنھنجي وسيع مطالعي تجربي ۽ مشاھدي جي روشنيءَ ۾ بِندرتن آڏو درست اُچار ۽ لب لھجي سان پنج ڇھ منٽ زباني تقرير ڪري سگھي. ڪنھن بہ مضمون لکڻ وقت پنجن کان مٿي پيراگرافن ۾ پنھنجي مشاھدن ، ڄاڻ، تجربن ۽ تخيل جي حوالي سان جامع انداز ۾ سمورن رخن جو احاطو ڪري سگھي. ڪنھن واقعي جو اطلاع، رپورٽ جي صورت ۾ تيار ڪري سگھي.

جھڙيءَ طرح، ھڪ مصيبت زده ئي ڄاڻي ٿو تہ مصيبت ڇا آھي ۽ وِرھَ جي واڍوڙئي ڪي خبر آھي تہ وڇوڙو ڪھڙي بَلا آھي، تھڙيءَ طرح، ساڻيھ جي سِڪ جو بہ انھيءَ ڪي ئي پَرو ھوندو، جنھن گھر کان پري گھاريو ھوندو. ساڻيھ جي سِڪ يا وطن جي حب اھڙي آھي، جو ڏيساورن ۾ ھزار دولتون مِلن، بي انتھا نعمتون ھجن، طرحين طرحين جا عيش ۽ آرام ميسر ٿين، تڏھن بہ وطن جي ٻڪن، ڏکن ۽ ڏاکڙن سان مَٽ ٿي نٿا سگھن. ٻيو تہ ٻجاءِ خود رھيو، پر وطن ۾ سيني کان وڌيڪ اھا گھٽي ۽ اھو پاڙو پيارو لڳندو، جتي پنھنجو گھر ھوندو. مڙني گھرن کان اھو گھر وڻندو، جتي ماڻھو پلجي وڏو ٿيو ھوندو ۽ ڪُلي ماڳن کان اھي ماڳ پسند ايندا، جن سان نسبتون رھيون ھونديون. ولايتن ۾ ڪھڙيون بہ خوشيون حاصل ٿين، ۽ ڪھڙيون بہ شگفتگيون صحبتون ملن، تہ بہ وطن جي سَڪٽين سنگتُن ۽ غريباڻي گذران جي تُل نہ تُري سگھنديون. ڇڻ تہ قدرت وطن جي خاڪ ۽ پاڻيءَ ڪي ڳوھي، ھي قالب ناھيو آھي، جو پرديس ۾ ڪيترن سُکن ھوندي بہ، ساڻيھَ جي سِڪ دل تي داغ ٻڻجي تي پوي، ۽ وطن کان ٻاھر، جڏھن ڪڏھن بہ وطن جو ذڪر ٿئي ٿو، يا يادگيري پوي ٿي، يا وطن جي ڪا شيءِ ڏسجي ٿي، تہ اھو داغ چِت ۾ اھڙو زور سان چٽڪي ٿو، جو سندس تاب کان ٻيون سڀ فرحتون، ائين غائب ٿيو وڃن، جيئن سج جي روشنائيءَ کان سايو.

قدرتي طرح جسم لاءِ وطن جي ھر شيءِ مفيد آھي. آبھوا، کاڌو پيتو، ويندي دوا درمل تائين سندس اثر رھي ٿو. ڏنو ويو آھي تہ جڏھن ماڻھو ڏيھ ڏوري وطن ورندو آھي، تڏھن جيئن جيئن وطن کي ويجھو پوندو ويندو آھي، تيئن تيئن سندس دل جي درياءَ ۾

اُهي اُمنگن جون چوليون اُتنديون آهن. جو ڪيترو بہ گهرو گنڀير سياڻو وارو انسان هوندو، تڏهن بہ هڪ واريءَ اهي نظارا، جن سان آشنا هوندو، سي جڏهن نظر چڙهندس، تڏهن بي اختيار دل مان نڪري ويندس: بيشڪ هيءُ اهو ٿلهو آهي، جتي پنڌ ڪان ٿڪجي ساهي پٽيندا هئاسون، يا هوءَ اها ندي آهي، جتي سانوڻ ۾ ترڻ جون موجون ونندا هئاسون وغيره وغيره ۽ جيئن اصلي ماڳن کي ويجهو پوندو ويندو، تيئن هڪ قسم جي فرحت بخش بيقراري طاري رهندس، جيستائين گهر رسي، ڪجهہ وقت پنهنجن سان وڃي رلي ملي. ڪيترين حالتن ۾ ائين ٿيو آهي تہ جي زماني جي گردش ڪان پنهنجي وطن جو فقط گهر ڇڏي، ٻيءَ جاءِ تي رهڻو پيو آهي، ۽ پوءِ جي گهر جي ڪنهن ڀاتيءَ جي بخت ياوري ڪئي آهي، تہ جيسين پنهنجا اباڻا ڪک موٽي خريد نہ ڪيا هوندائين، تيسين سک نہ سُتو هوندو.

البت وطن ڪان ٻاهر نڪرڻ ڪان پوءِ ئي هر ڪنهن شيءِ جو قدر ۽ قيمت ٿئي ٿي. فقط موتيءَ جو مثال ونو تہ اُهو سمنڊ جي تري ۾ سِپ جي پيٽ ۾ رهي ٿو، پر جڏهن سِپ کي غواص ٻاهر ڪڍي، سندس پيٽ چيري موتي ڪڍن ٿا، تڏهن ئي موتيءَ جو اگهہ پار ٿئي ٿو، ۽ محبوبن جي ڳچيءَ جو سينگار بڻجي ٿو. ڪيترين حالتن ۾ آزمايو اٿن تہ موتيءَ جو رفتي رفتي آب تاب جهڪو ٿيو وڃي ۽ وري بہ سمنڊ جي پاڻيءَ اندر رکڻ سان منجهس ساڳي چمڪ دَمڪ پيدا ٿيو پوي. هيءُ تہ ٿيو موتيءَ جو مثال.

اسان جي ملڪ ۾ مارئيءَ جي ڪهاڻي ڪنهن ڪان ڳُجهي ڪانهي. مارو ماڻهو ڏُٿ تي گذران ڪندڙ، پيٽ ٻکيا هئا، تہ بہ جڏهن مارئيءَ کي عمرَ زوريءَ آڻي ڪوٽن ۾ قابو ڪيو، تڏهن ائين پئي چيائين تہ تنهنجي پُلائن ڪان، منهنجي اباڻي رَبِ چڱي آهي؛ تنهنجي ڪٽوريءَ ڪان ساٿيھ جي کِهہ سرس تي ڀانيان؛ پنهنجي لاک رتل لوئيءَ سان تنهنجا پَٽ پٽيهر ڪين پاڙينديس، هي تنهنجا بنگلا پنهنجين پونگين جي برابر ڪِينَ ڪنديس ۽ تنهنجي گلابي شربتن ڪان منهنجو اباڻو ٻاڙو پاڻي هزار ڀيرا مِنو ۽ وڻندڙ آهي. مطلب تہ ساٿيھ جي سِک اهڙي آڳ لاتس، جو ڪاٺ- پيئڻ وِهُ تي آيس. عمر جون بادشاهي آچون، ناز ۽ نعمتون، دولتون ۽ سينگار هن وطن جي خاڪ برابر بہ ڪونہ ڄاتا. ملير جي ڄارين کي، ڪِٻڙن ۽ گولاڙن کي، اباڻن جي لسيءَ ۽ مهيءَ کي

ساريندي ۽ ”ساٽيھ، ساٽيھ“ پُڪاريندي، ڏينھن راتيون ھڪ ڪري ڇڏيائين، ۽ وطن جي ورونھن، پيار ۽ محبت تي ڪوبہ حرف رکڻ ڪونہ ڏنائين.

پڇاڙيءَ ۾ عمر کي ھيئن بہ چيائين تہ ”جيڪڏھن ھتي ڪوٽن ۾ مري ويس ۽ منھنجو لاش ملير جي پاڪ زمين ۾ دفنايو ويو تہ جيڏيءَ مھل مون تي ترَ جي تڏي مٿي پوندي، تيڏيءَ مھل مُئي بہ جيئري ٿي پونديس!“

”واجھائي وطن کي، آءٌ جي ھِتِ مُياس،
تہ گورَ منھنجي سومرا، ڪِج پنھوارن پاسِ،
ڏِجِ ڏاڏاڻي ڏيھہ جي، منجھان ولڙين واس،
مُيائي جِياس، جي وڃي مڙھہ ملير ڏي.“

(شاھ عبداللطيف ڀٽائيؒ)

(’ادبي آئينو‘ تان ورتل)

مشق

(الف) ھيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1 مارئيءَ پنھنجي اَباڻي ڪکن جي شين کي تشبيھ ڪيئن ڏني آھي؟

2 مارئيءَ کي پنھنجي وطن لاءِ جو محبت ھئي ۽ ان مان اسان کي ڪھڙو سبق ملي ٿو؟

3 مارئيءَ جو ڪردار ڇا جي ڪري مشھور آھي؟

4 شاھ عبداللطيف ڀٽائيؒ مارئيءَ جي زباني ساٽيھ جي سِڪ کي ڪيئن بيان ڪيو آھي؟

5 پرڏيھہ ۾ رھڻ دوران ساٽيھ جي سِڪ ڇو ٿيندي آھي؟

(ب) ھيٺين لفظن جي معنيٰ لکو ۽ اُھي جملن ۾ ڪم آڻيو:

پَرو ڏيساور ڏُٺ وِرھ کِھ سياءُ ڪتوري سَرسُ

(ج) ھيٺين مان صحيح جواب چُونڊيو:

1 ليڪراج ڪشنچند عزيز ڄائو:

(1) ڪراچيءَ ۾ (2) حيدرآباد ۾ (3) نوشھري ۾ (4) سيوھڻ ۾

2 ’ساٽيھ جي سِڪ‘ ۾ ذڪر آھي:

(1) مارئيءَ جو (2) سسئيءَ جو (3) لِيلا جو (4) سُھڻيءَ جو

3 ليکراج ڪشنچند عزيز وفات ڪئي:

(1) 1972ع ۾ (2) 1978ع ۾ (3) 1979ع ۾ (4) 1980ع ۾

4 ليکراج ڪشنچند عزيز جي مضمونن جو ڪتاب آهي:

(1) ڦلن مُٺ (2) بهار نثر (3)ادبي آئينو (4) ڪُليات عزيز

(د) هيٺين حوالن جي سمجهاڻي ڏيو:

1- ”تنهنجي پُلائڻ ڪان، منهنجي اُباڻي رب چڱي آهي.“

2- ”ساٽيهه، ساٽيهه پُڪاريندي راتيون هڪ ڪري ڇڏيائين.“

(هـ)

تشبيهه مان مراد آهي ’ڪنهن جهڙو هجڻ.‘ تشبيهه واري جملي يا فقري ۾ ’جهڙو، ’وانگر، ’جيان، ’جيئن، جهڙا لفظ ۽ ان جي صفت به ڪم آندي ويندي آهي.

مثال طور: ساجن شينهن جهڙو بهادر آهي. (هن ۾ ’ساجن‘ کي شينهن سان تشبيهه ڏنل آهي ۽ ان ۾ بهادريءَ جي صفت پڻ ڄاڻايل آهي.)

توهان هن سبق مان مارئيءَ جي اُباڻن ڪکن سان تشبيهه ڏنل جُملا چوندي لکو.

(و) ’ساٽيهه جي سِڪ‘ بابت پنهنجن لفظن ۾ هڪ مضمون لکو.

(ز) ’ذات پات‘، ’پيد ياءُ‘ ٻتا لفظ آهن، توهين اهڙا ٻيا ڪجهه لفظ لکي ڏيکاريو.

(ح) ريڊيو ۽ ٽيليويزن تي مختلف واقعن جون خبرون هلنديون آهن، اوهان جي ڳوٺ ۽ شهر ۾ ڪو واقعو ٿيو هجي ته ان جي رپورٽ جي صورت ۾ ناهي ڪلاس ۾ پيش ڪريو.

استاد لاءِ هدايت:

’وطن جي حب‘ جي موضوع تي ڪلاس ۾ شاگردَن کان ٽن ڪان ڇهن منٽن جي تقرير ڪرائي ۽ انهن جي اچار،لهجي ۽ انداز جو مشاهدو ڪري ۽ سندن همت افزائي ڪري.